Dagen en daden

Albert Verwey

bron
Albert Verwey, *Dagen en daden*. W. Versluys, Amsterdam 1901

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/verw008dage01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

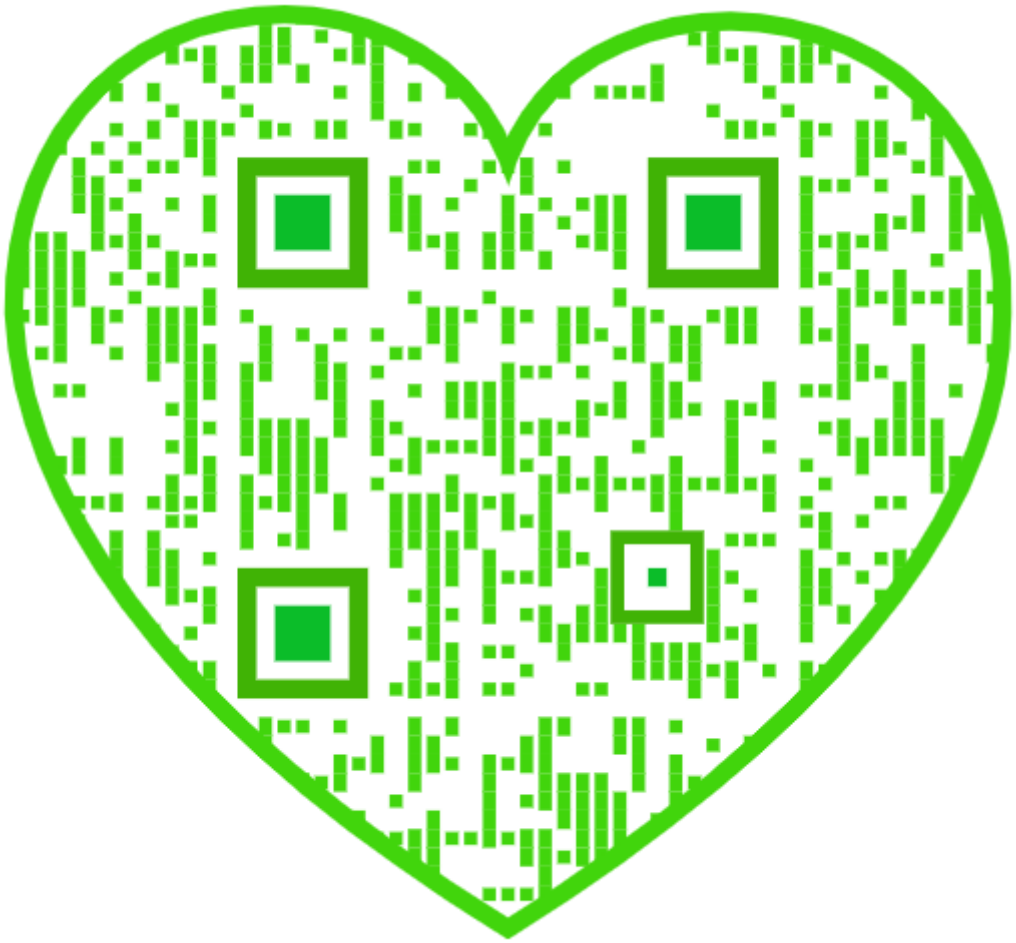

De heelal-spiegel

Voorafspraak

Zie in 't gefoelied glas: uw eigen wezen
Zult ge er in zien, maar zoo niet als gij meent.
Een nevelboom is 't? Die in loovers weent; -
Waant vage lijn ge als hut en duin te lezen.
Dan zilvren zon die schuine stralen leent.
Als vrouw voor venster guld vizioen gerezen.
En 't landschap daagt: een bloementuin geprezen,
Om 't klein gezin dat zich daar 't avondt eent.
Nu stijgt ge op 't duin: van Holland veld en dorpen;
Maar stad en zee omcirklen d'horizon.
Een straling dan komt land en vormen slorpen:
Boven ons troont één diamantne zon: -
't Heelal ontlaaid leit wijd opengeworpen:
Schouw scherp, of nu uzelf ge ook spieglen kon.

I

Onder de buiging van den duinweg schuilen
De landen in den vroegen voorjaarsdamp,
Zij liggen in de laagte en langs hun druilen
Heldert de zilvring die de onzichtbre Lamp

Doet filtren rond en boven onze hoofden;

Er is geen grensbre licht- en nevelkamp,
Maar mengling van twee vloeistoffen die ruilen
Hun eigenschappen aan elkaar: geen schamp
Van licht, geen duisters in de diepre kuilen;

't Is of van hemelboom lichtnevels loofden.

Zoo wonen we onder hen, en onze huizen
En onze harten staan in stille huid,
Wel recht, want ook in ons geen stralen kruisen,

- De boom is mild voor wie hunne oogen doofden -

Geen nevels ook, want wij zijn vreê-vervuld;
En stilte is meer dan gloed die luid deed ruischen,
Dan gloed van liefde en damp van zonde en schuld.

II

In 't eerste licht dat nog door neevlen schijnt
Staan nu de huisjes en de velden helder,
Begin van kleur in 't groen is bloem-vermelder,
't Ver land leit licht van zilvren damp omdeind,

Bruidegelaat door zilvren sluier hel-der
Dan als de dag er koel langshenen lijnt.
o Zon, mijn Bruid, nu gij in neevlen kwijnt
Is bruidlijk 't licht van de aard en droom-ontwelder.

o Zon, mijn Bruid, schrei nu uw schijnsel uit
In damp van tranen waar wij steeds in leven;
De landen liggen blank zonder geluid.

Wanneer zal iedren steel een bloem ontbeven,
Als uit het duin de hooge leeuwrik fluit,
En zonne-wolken stralend antwoord geven...

III

De zilvren nevels woeien even open
En wolkten: toen verscheen op 't eenzaam veld
Een blauwig huisje door een straal verheld,
'k Zag schuine lijsten langs dien gevel loopen

Saam boven een klein raampjen. En te doopen
In 't licht hing daar een hand, 't kozijn verstelt
Raam-oopning, blond hoofd in die lijst zich stelt,
En huis en hoofd van zon en goud bedropen...

En uitziende op die nevelzee dat gouden
Vizioen, alsof die vrouw haar wolken weidde,
Van hemelschapen gulden-vachtge schaar -

En ik zat stom. Mijn machtlooze armen wouden
Reiken dáárheen dat ze in haar licht mij leidde -
Stom voegden neevlen zacht zich naar elkaar.

IV

De bloemenvelden nu hun kleur doen prijken,
En 't vriendlijk huisje bloemt er midden in;
Aan haag en schaarsch geboomt is groen-begin,
En 't wiekt van duiven die daar nederstrijken;

En 'k merk, daar de daguren gaan en wijken,
Nu de een dan de ander van dat klein gezin:
Hij arbeidt buiten, zij werkt binnen in,
Soms komt om 't huisje een kinderkopje kijken.

Als de avond daalt ontmoet zij vóór de deur
Hem spa-geschouderd: om hen speelt het kind.
't Rood over 't duin doorgloeit de bloemenkleur,

Omgloeit het huisje en het gezin gloeit meê.
En zoo daar staande aanbrengt hun de avondwind
't Geruisch, achter de duinen, van de zee

V

Naar alle zijden ligt nu als een tuin
Dit Holland met zijn bloemenvolle gronden,
Terwijl de heuvels lijdzaam langs hen blonden,
Hoeven-doorhoekt, van 't zilverzande duin.

En daar de wind me omspeelt op blinke-kruin
Zie 'k dorpen voor me en meen de stad gevonden,
En voel de zee me omgaande al 't land omronden,
En hoor de brekers storten steil en schuin.

En eindloos hoog welft zich de nieuwe hemel,
Die elk jaar komt met voorjaarszang en -kleur,
En spel van zon en damp en wolkgewemel.

En altijd weer troon boven 't oud gebeur,
In nieuw verrukt zijn, op mijn hoogen schemel,
Ik, dichter, die mijn land het schoonst land keur.

VI

Onder den hemel ligt de wereld open,
Zeeën, landen en steden zijn daarin;
Ik zie den diamantnen kogel loopen
Zijn baan en boog, in 't einde als aan 't begin

De onfeilbre: Menschgeest-spiegel, Zonnekogel.

Alle aardevormen sluimren daar: hun zin
En teekning die geen sterfling om kan koopen,
Liggen onsterflijk in die zilvren rin -
Stil in hun klaarte en mist- en glans-omdropen

Draagt hen door de Eeuwigheid de Zonnevogel.

En meê door de Eeuwigheid draagt meê de Geest,
Zich in Hem spieglend, de eigen aardsche beelden,
Die daar van eeuwigheid in zijn geweest, -

Kogel en vogel met gespreiden vlogel! -

En wie in lijnen die het Licht doorspeelden
- Heelal! - of Menschengeest uw wezen leest,
Vindt eendre vormen weer en eendre weelden.

Lichte nachten

De feestzaal

Prinses die staande in uw bestraalde zalen
De stilte en 't licht op mij van blikken vestte,
Is 't waar dat u als mij dit Eene restte
Dat glans-ontref baar wij door glansen dwalen?

De droom is in me en spiegelt de eigen wereld
Als wijn die gloeden-mat en zwaar bezonken,
De beker is ompereld,
Maar de' eigen glans blijft vreemde een onverschonken.

Duik 't lachen neer: mijn droom weerspiegle u 't weten:
Wij beiden zijn waar alle Vreemden wonen
Die in zich 't leven onder eigen kronen
Beheerschen, kronen-goud rondom vergeten.

Zomeravond

Wat stonden de oleanders stil; wat kroonden
Hen sterrenbeelden met hun schoonen boog;
En als een gloed en damp door 't donker vloog
En lichte vensters van een trein, - (wat woonden

Daar vreemd en vreedzaam die, met aarzlend oog
Voorbijgegleden, even zich vertoonden
Der streek, - wier lijf en lust naar andre toog,
Naar lievre landen die hun lusten loonden) -

Wat klonk gedempt dan van ons beiden 't spreken:
Zilvren gedachten gouden droomen na -
Tot we in de sterren zwijgend roerloos keken.

Tot we in dat blauw en nachtlijk gagesla
Door zooveel oogen, ons ook voelden weeken
Den dag die brandde en 't hard daaringesta.

Aan den blinden dichter W.L. Penning Jr.

Doof stil uw oogen, Vriend: het schijnsel van uw oogen
Schijnt binnen-in. Wat deert u 't of der zon
Gij doode bollen toont: schoon glanst en onbewogen
De wereld die ge u won.

Ik heb als kind de zon, de dijk, den polder
Bemind, en speelde in huisgeworden stad;
De dageraad vond me eenzaam op den zolder
Waar 'k tusschen bladen zat;

En school en kerk en huis en buurt bestonden
Wel in 't heelal maar eerst toch in dat land
Dat zwaar van helden schudde als op zijn gronden
't Geschut barstte en zijn brand.

o Droom! de wimpels van den toren wekten
In mij ook 't lachen met een schrei daardoor:
o Kleuren die de besten dekten, vlekten
U mindren met hun sloor?

En 't vroom gezang wekte me uit andre kamer
Als jong ik sliep en schertsend half, half blij,
Den psalm ik meezong: in zoo nieuw gestamer
Zoo oude melodij.

o Droom, 't ontwaken in den nacht verbeeldde
Mij 't andre niet toen nuchtrer morgen look,
En ik erkende als droom wat jong me omspeelde,
Een damp, een kleurge rook.

Toen, van mijn kinderstad naar zee gevloden,
Ik Holland zag, klaar in den morgenwind:
Geen stemmen klaagden van vergode dooden,
Geen vroomheid zong me ontzind.

Klein lag het land, een kleine en schoone gaarde,
Een vlekje aan zee, en over zee een rijk,
Maar schal van leven klonk niet over de aarde
Als eertijds, koninklijk.

In 't groot tumult van volken gingen needrig
Broeders en vrienden hun bescheiden weg -
Waar blinkt de nieuwe pluim die, blank en veedrig,
Den nieuwen roem voorzegg'?

Hoor, broeders strijden op bestronkte rotsen,
Op weiden onder afrikaansche zon -
Ik zit aan 't strand, hoor de kohorten botsen,
Wenschte of ik helpen kon. -

Droom-rijk, droom-roem, zijt ge als een stad verzwolgen
Onder de golven spoelende om mij heen?
De klank van 't diep klinkt droef en nauw verbolgen
Om 't krachtloos langs hen treên.

De klank klinkt droef; o Vriend, geen zeeën houden
De droomen, machtloos nu en zonder daad:
Zij zonken diepst in wie er diepst om rouwden,
Wier hart hun schoon verstaat.

Uw hart, mijn Vriend, houdt als een zee verslonden
Het land dat stierf, den wimpel, en de zon
Die over Holland scheen toen vast verbonden
Een helden-volk verwon.

Wij dwaalden heen: *wij* staan op hooge duinen,
En nieuwe schal voorspelt ons nieuwen roem;
Maar niet als de oude, en geen hollandschen tuinen
Zoo vaderlandsche bloem.

Een wereld wenkt. Heil ons. Een koor van menschen
Zingt over de aard een algemeener zang -
Maar eens terug voor 't laatst zien wij *uw* wenschen
Leven in stervensdrang.

Leven in u. o Blinde; doof uw oogen:
De wereld die gij liefhadt leeft in u -
De haten sterven. Voor het laatst gebogen
Nijgen we onze' eerbied nu.

Na de thuiskomst

Aeneas

Op 't blad papier waar boomenschauw op speelde
Schreef ik voor 't open raam met jonge hand
Vergilius' teedre taal waarin hij mededeelde
De ramp van Troje en Dido's brand.

De helderheid was 't van dien frisschen morgen
Die om Aeneas' avonturen stond,
En die ik zelf, vertalend zonder zorgen,
In mij hervond.

De storm van 't leven

De storm van 't leven doet de lijven deinen,
Als door hen heengaand hij hun vormen zwelt.
Zoo ruischt al 't loof wanneer een windvlaag zijnen
Last van ruig groen heft en in 't hout beknelt.

De bloedstorm slaat de lijven tot zij schrijnen,
't Een tegen 't andre, en met een fier geweld
't Een in het andre, dat in zoetste pijnen
't Vocht vloeit in 't vocht waaruit nieuw leven welt.

De stervensstorm van lust die laatst wil leven
En alle leven in zijn nood verteert,
Stijgt op in ons en doet de pezen beven
Wier kramp het kalme leven heeft verleerd,
En van de klaarheid is ons niets gebleven
Die elken storm in 't schoone lijf verheert.

Gedroomd karnaval

Ik ging door stad zoo graag in dichten nevel
Die om de hoeken stond en vormen zwolg:
De rijp krulde er doorheen en, wit en wolg,
Kranste 't getakte en broosde me op den knevel.

Ik liep, een droommensch zelf, in droomgerevel.
Geen wandlaar kwam: ik wachtte er het oubolg
Gerinkelrooi van 't harlekijns-gevolg,
Door stegen razend, voor van iedren gevel

De spiegelruit een vastelavond-gek.
Ik hoorde op 't laatst dien uitgelaten trek
Langs straat en daken: uit den nevel kwamen
Geluiden: 't was of roepen klonk van namen
Van 't italiaansch tooneel: door 't neveldek
Laaide er een gele schijn en vlamgelek.

Het zeestrand

Het strand lag leeg toen ik het duin verliet.
Een vogel hurkte er die met tragen slag
Zich hief en wegwiekte: onafzienbaar lag
De zee tintien naar 't zilverig verschiet.

Mijn stap versnelde: ik zonk in 't weeke zand,
Maar won de bank; dáár, in één lange lijn
Bruiste de branding; 't dondren door klonk fijn
De schelpvracht wentlend met de golf op 't strand.

Ik stond en staarde: een zeil blonk ver en vaag:
Een vonk, een veer, dwarlende op 't diep in 't ruim;
Mijn blik drong door, mijn voet omvochtte 't schuim,
Dan mat ik d'afstand, murmlend: ‘Niet vandaag.’

De stam van 't volk

De stam van 't volk doet nu zijn loten beven
Omdat een twijg herplant in vreemde streek
Gewond beweegt: geheimnisvol geleek
Eén leven nog door stam en twijg te streven.

Verwantschap trilt in 't bloed en luide spreek'
Ze in eendre taal en dring' de hand tot geven;
Want krachtloos zijn we en ons is niets gebleven
Van hulp die steunde en macht die niemand week.

De stam van 't volk doet nu zijn blaadren ruischen
En vreugd voor 't minst is 't ritslen all' te zaam.
Te lang in stilt hing elk voor zich alleen.

Eén bloed is 't al, hier kronklend, daar aan 't bruisen,
Eén taal is de onze en de onze eenzelfde naam -
Eén is ons voelen, zij 't ook in geween.

IV
't Ras dat niet sterft

In damp van dagen vol inwendig gloren
Buigt zich elkeen en bidt om hulp in nood.
- Wij zijn een klein volk: ons geloof is groot:
Maar helpt ons geen dan gaan we ondanks 't verloren.

't Ras dat niet sterft sterkt aan bij iedren stoot;
Als staal daar 't gloeide en mokers 't sissen smoren;
Maar 't vuur vreet wreed, wreed doet de schroefpriem boren; -
't Ras kan niet sterven maar 't proeft ergsten dood.

't Gebed in 't hart is de aard die taaist blijft leven.
Klinkhamers klemmen 't maar vernietgen 't niet.
In 't onverwoestbre is weerstand die niet zwicht.

Kniel klein, zwak volk; uw hart dat vonken schiet
Maakt uit zijn donker d'onspoed rond u licht:
Aan 't Leven-zelf voelt ge uzelfs leven beven.

Gezin in de Rijnstreek

Die 's morgens de oleanders goot en 's avonds
Den wijn bergopwaarts droeg, dat we in een dal
De sterren prezen en den waterval
Beluisterden, geschaard om zóo iets lavends

Als nooit zóo over noorderlippen vloot -
Uw vader, die de trekken rijk aan vreugde
Eerst oopnend, dan den mond genietend sloot,
Blij dat de vreemd zich hèm gelijk verheugde; -

Uw moeder, die bij hette in 't laantje school,
Naast de oleanders die haar bruidstijd zagen,
En 't zorgzaam oog langs struik en stekje stool,
Door takkenvrachten die lang vruchten dragen,

En 't huis in, daar 't gezin zijn leven leidt,
En kast en kelder, hok en keuken, haren
Geest vindingrijk maakt tot arbeidzaamheid; -
Uw zuster ook wier trouwe zorgen paren

Den vreemden broer en de achtbare ouders saam; -
Uw broeder mee, en 't werkvolk, wier bedrijvig
Bestaan de ruimten vult en 't huis zijn naam
Naast de andre huizen geeft: - heel 't onbeschrijvig

Veelvuldig leven, bloeiende, en omkaderd
In berg en stroom, gedenk ik, en ik smaak
De landschaps vreê waar spoortreins gloed door nadert,
Den tintel-hemel en onze avondwaak.

Het witte huis

Het witte huis in 't bosch doet zijn kanteelen
Rijzen in 't blauw en opent groote bogen,
Voor open vensters zaten we opgetogen,
In galerijen was de disch met eêlen

Landlijken kost gedekt die we ons bedeelen
In kout en scherts en lang genieten mogen:
Huislijke hoenders komen aangevlogen
Die om ons heen om brok en kruim krakeelen.

't Bosch strekt zich uit: langs effen wandelpaden
Glijden wij blij, naalden en dorre bladen
Vlijen zacht, hoopen zich om onze voeten.

En dichterwoorden die geklonken groeten
Gaan met de vogels vrij om onze hoofden
Die aan dien droom in 't dag-zijn nauw geloofden.

Lichtstad

Als de avond bleekte en op de berge-kruinen
Het licht vergleed traden wij ras de zoomen
Des wegs waar 't appels hing van kronkel-boomen
En moes en sierkruid tierde in kweekers-tuinen.

Als we op de hoogte kwamen ving het schuinen
Van 't licht ons hoofd, - dan zonken, schauw-omnomen,
We in vroegre stad: 't verweerd gesteent deed droomen
Van woekrend leven tusschen ruige puinen.

Een nieuwre blonk: daar schreden we op terrassen
Waar 't licht en 't goud fonkelde op hoofsche stoeten.
Muziek woei aan: die deed de volten deinen.

En 's avonds brandde er breed in gulden plassen
Die gloed op de aard en door diens hemels pleinen,
Wij huiswaarts wendend met vermoeide voeten.

De stroom

Toen lag de stroom voor onze voeten open
En spoelde om 't eiland waar ons oog op rustte,
En in den geest zag 'k hoe hem 't strand bekuste
En 'k zag de bergen waar hij uit kwam loopen.

En woorden klonken vol oneindig hopen
Uit u: gedachten klare en welbewuste:
Hoe ge in een stroom uw lang verlangen bluschte,
Een stroom waar volken 't staal hardend in doopen.

Zooals die stroom zwiert door de duitsche rijken,
Zwiere een gedicht met zijnen naam te noemen -
Zoo klonk 't - waar aller Duitschen geest zich drenke.

Al wat dit volk ervoer en deed en denke
Spiegle zich daar en moog' 't verleden roemen
In eedle windingen die komstig prijken.

In 't duin

Duinpaden en Novembers morgenmist
Lokken me altijd: mij trok het vreemd gebeur
Van steden en ik zocht en vond een keur
Natuur-tafreelen, stille en stoute: 'k wist

Al wat van zee, woud, berg en stroom 't kind gist
En leest en droomt: ik kende 't: als een deur
Ging weg van de aard en ik doorreisde heur.
Ook menschen leerde ik. Ik heb niets gemist

Van wat de maatschappij vormt: liefde en haat
Die bindt of afstoot en 't millioenen-tal
Groepeert: hier weingen, meerdren daar, bijeen.

Vrienden, gezin, gezelschap, volk en staat,
Ras, menschheid; graag of traag; nauw één alleen.
In duin en morgenmist herdenk ik 't ál.

In stilte

In stilte en nevel is mijn kracht het meest.
De luide dag is met geen meerdre groot.
Zoo slaapt de orkaan die draait en steden stoot
In 't warmtverschil dat ge op het kwikglas leest.

In menschen broeit, uit menschen slaat, wat doodt
Of sterkt: die dood, die sterkt' zijn in den geest
Nooit min, soms meer dan in de daad geweest.
Hoed u dat hart en stilt' niet ras ge ontsloot.

Groei kracht bij kracht. Wordt stil, wordt sterk, wordt trouw
Bindt de ondoordachte en gaarn onbandge daad.
Lach kalm om spot die trilt om kalmte in druk.

Voegt saam, sluit aan, wordt één, zoo man, zoo vrouw.
Weerstaat: dat's kracht die spaart en later slaat.
Kweekt in uw hart sterk uw aanstáand geluk.

Tehuis

Heb ik tot zulk een vreê mij doorgestreden?
De sneeuw lag hoog, de storm sneed wreed en koud.
Gekwetst kom 'k machtloos aan en zie beneden
Mij glanzen rijk en stroom, veld, stad en woud.

Ik zoek mijn streek, mijn volk en langzaam dalend
Herken ik iedre kerk en iedre groep.
In 't avondlicht zie ik mijn dorp vervalend
En buren ken ik weer bij iedre stoep.

En als 'k hen aanspreek groeten ze als bekende
Mij, maar die weerkomt van een groote reis,
En niemand weet, en ik vergeet, de ellende
Die ik doorstond, nu ik mijn thuiskomst prijs.

En niemand weet, en ik vergeet, en 't oude
Leven vangt aan, niet als het eenmaal leek,
Maar heerlijker voor 't hart wien 't zóo lang rouwde
Dat het verganklijk en verloren bleek.

De ontmoeting

De dauw lag hel toen 's morgens ik door weiden
Bij haar kwam die mij eens als jongling kende.
Gevraagd vanwaar ik kwam, waarheen 'k mij wendde,
Noemde ik de Lichtstad die ik had verlaten,
En 't doel: het oord van weedom en ellende
Waar 't waar geluk ontbloeit uit liefde en lijden
En niemands daden dan aan andren baten.

'Kent gij dat oord?' Zij lachte zacht. '"Ik woonde
Als kind er en heb later eerst ervaren
Dat in den zomernacht lichtgloeden waren
Geen weerlicht maar dier Stad wel-waarlijk schijnen.
Vannacht zag 'k brand daar van doorgloeide blaren
Vanwaar gij kwaamt en voor dat ge u vertoonde
Kende ik uw komst naar vóór u lichtre lijnen."'

Ik zag verbaasd. ‘Woont ge aan den weg, niet ginder,
Waar ge eerst toch waart en schoon geen brand u lokte
(Om 't blanke voorhoofd gouden haarlok vlokte -
Weet ge 't nog? - zwierende in mijn arm) tot blijven?
't Geluk herzocht niet gij die 't kende, en wrokte
Om vreugd, en vlood?’ Zij zat, zoo stille vinder
Van haar gedachten: vreugd bleef in haar drijven.

‘“Weet gij mijn naam niet meer? was die niet Schouwen?
Zoo ge ooit voor mij een beetre plaats mocht weten,
Volg ik u graag. Ik heb hier lang gezeten,
Bij dag, bij nacht: altijd ligt vóór mij open
Die stad èn 't oord dat nooit mij zij vergeten.
De zon stijgt hoog; ga nu.”’ Vol stil vertrouwen
Liet ik haar en ging zelf mijn doel beloopen.

De eenzame

I

Die, liefste en teerste, een droom niet vondt
In blauw en goud, en 't slanke blank
Te kuisch, te preutsch, de ontbloeide rank
Deedt lichten die de deurklink bond, -
o Blijde en kind-gelijke knaap,
Was in uw droom, was in uw slaap,
De slang die glanzig groenig scheen
U kostlijk als een edelsteen, -
Wellustge en angstge fonkeling,
Die u bedwong, die u beving,
Een vrees, een vroomheid die uw schoon
Geheiligd en alleen deed staan: -
Lonkten in 't groen u oogen aan,
Verlokkend zelf, gij vloodt uw loon?

II

De storm bloedde in de kim - de nacht
Spalkte een verderfelijke pracht
Van zwart waar sombre bloem in stond.
Uw blankheid scheen ten glimgen grond,
Uw armen streepten bliksemig,
Glanzige beenen ritsten zich, -
Beruischte een tak uw schouderrond,
Een blad uw haar: geschokt gij stondt:
En - bloo en bleek - juweelig oog
Blonk de onschuld die u rein bedroog.

III

De wereld woelt - het zonwoud hier,
Het leger daar en 't barstend vier, -
Gij wandelt bleek op stille tin,
En ziet die warling door en in,
En voelt u hoog en stil en groot.
Inwendig draagt gij droeven dood:
Geboort die wenschte en niet ontstond,
Een heilig lijk, een koud verbond.

IV

Wee, welke wereld glanst nu zwart:
Metaal en steen en windstil goud.
Kristal van tranen werd er zout,
De bloedsteen dropte er uit het hart.
Wat gaat ge er als een koning om
En troost u dat in 't heiligdom
Geen bloemen maar juweelen zijn,
En menschevreugd noch menschepijn
Zich kond doet door een heldre stem,
Als nochtans moe van stilte en roem
Uw eigen aêm met droevgen klem
Zucht: zoete Dood, zucht: zwarte Bloem.

V

Keer weer en leef met u alleen.
Keer weer en leef met vriend die lieft.
Het leven waar ge u aan onthieft
Bloeit ook voor u en smaadt niet een.
Beklaag de liefde en, die niet kwam,
De vreugd die effne wegen nam,

Uw steile niet, - en vreugd die stierf -:
De schoonste vond die eenzaam zwierf,
De blijdste plek bij eik en zwam,
En 't hart bewaart de nevelvlam
Die moeden wandlaar 't pad verdierf.
Keer weer: de erinring die ge u wierf
Is ook een aarde en onbetwist
Beheerscht die wereld wie haar won, -
En zoetste en hoogste koning is 't
Die uit zijn hartbloed schoonheid spon.

VI

Wees stil o Held die eenzaam liep
En nu uw rijk in vreê bezat:
Gerucht van stemmen zwelt langs 't pad
En echoot uit het bladerdiep.
Den Held! Den Held! en hoopvol staat
De schaar en staart op 't stil gelaat
Van de' Eenzame in zijn schijnloos rijk,
En dat hij spreek en koninklijk
Onthul vraagt elk die om hem dringt.

Want wie in zich 't heelal bedwingt
En dan zit als een machtloos man,
Weet, dat hij rijken meestren kan.
En één zang zong hij van den Mensch,
Eén van den Kunstnaar die beheerscht, -
Want Mensch die leefde en leed was eerst
Wie Kunstnaar rees tot Meerdre als mensch.

Dagen en daden

Verlaten tuin

Om in uw rooden herfst en gele blaren
Langs 't pad te waren
Waar we eens tezamen stonden
Is nu mijn vreugd: 'k heb alles zóo gevonden
Als gij 't verliet, maar u niet, noch de jaren.

Het leedge huis met de gesloten blinden
Stond nog en vuurge schoten rankge winden
Hingen van 't latwerk: ruim lag en verlaten
De tuin: trilde achter 't schuurtje uw praten?
Kwamen uw stappen mij bij 't schuithuis vinden?

Helaas! uw leven, 't niet aan mij bekende,
't Mijne dat gij niet weet, ligt als een ledig.
Geen antwoord komt, geen roepen waar 'k mij wende:
Ons doode jaren lokken koud en vredig.

Avondlied

I

De dag verglanst en 't leven
Vangt aan dat heerlijk is
Voor wie in koelte en donker
Wil poozen en door 't beven
Ontroerd zijn van 't geflonker:
Eéner ster lichternis.

Gedaanten klare en vele
Bewogen zich aldoor.
Ik wist dat al hun kleuren
Mijn oog met zoeten spele
Verrasten: door die deuren
De schoonste ik mij verkoor.

Maar tot dien schoonsten Schoonen
Die leefde en werkte in hen
Keerde ik niet in dan enkel
Als door de geurge loonen
Van wind-doorwaaiden venkel
Ik frissche tuinen ken.

Nu dat de vormen sterven
Wil ik diep in mijn rust
Nabij zijn aan dien Eenen
Dien geen die leven derven
En tot Hem overlenen
Nabij of Hij mij kust.

II

O Ster die donkre nachten
Doorschijnt en in mijn hart
Weerspieglend wordt gevonden,
En die al mijn gedachten
En 't weefwerk van mijn wonden
Verheldert en ontwart, -

Ik leefde in doodsche stilte
Door veel luidruchtigheid,
Want één stem kon niet spreken
Omdat in diepte en kilte
De schijn niet door wou breken
Die opheft en bevrijdt; -

En weenende in mijzelven
Schreide ik door veel vertier,
Of Die dat al deed pronken,
Door duistere gewelven
Mocht dalen en ontvonken
Mijn droeven drempel hier.

Tot op een blijden avond
In stilte 't hart werd luid,
En schoone schijnen schenen
Waar 'k roer-loos lag gehavend,
En 'k zag mijn donkers henen
En voer mijn haven uit.

Italiaansche nachten

I
De luisteraar

De ontspannen snaar geeft enkel weeke tonen,
En in dien klank verheugt zich 't moede hart
Van wie bij 't huiswaarts gaan in 't donker mart
Omdat door 't raam hem die geluiden konen
Voor moeite en zorg die daags hem heeft getart.

De zanger die de mandolien laat rusten
Ziet uit het raam: de nacht is zoel en hel.
Betoovrend hangt als 't maanlicht-waas zijn spel
Op luistraar dien als wijn die klanken susten...
Hij ziet hem gaan en voelt zijn zeegning wel.

II
Muziekbroeders

De maan scheen hel: één wilde 't raam juist sluiten:
Als achtloos greep zijn hand van 't haakje ernaast
Een mandolien en trad nog eens naar buiten,

Tokkelde en schreed: een buurman zocht gehaast
- Hij half ontkleed - zijn fluit, trad achter de' ander;
Achter hem weer een: hoog en helder blaast

Die de occarien; en - schuiflende meander -
(Deur klept, gedaante uit slop en steeg schiet meê)
Lengt zich die stoet en volgen zij elkander.

Naar 't plein waar de oude bron plast tript hun trêe,
En snaar en fluit, driewerf gevoerd in 't ronde,
Zijn luid en klaar: de maan verzilvrend gleê.

Dan deelt zich elk waar 't huis en slaap hij vonde. -

Ziele-land

Land van mijn ziel, voortaan alleen zoo schoon
Omdat mijn oogen 't land daarbuiten zagen,
Ik zie u weer, uw boomen vruchten dragen,
Uw atmosfeer: mijn gouden droomenwoon.
Zooals niet een die Holland vindt in nevel
Dat vochte lief heeft dan die Holland zag,
Dan die in vroegte over zijn lagen gevel
Van zandduin in zijn tuin te staren lag,
Dan die de tulpen zag bij 't avondrooden,
Dan die de slooten flikkren in de zon,
Dan die de weiden volgen en de enoden
Van paarsge hei en spar doorzwerven kon, -

Zooals geen vreemd die huisjes en kanalen
En molens zich verbeeldt dien damp bemint, -
Zoo kon 'k niet, ziel, voor heel uw aarde blind,
In 't gouden gloeiwaas van uw droomen dalen.

Nu ken 'k mijn aard. Ik heb de landen lief,
De zeeën die de groote rijken scheiden,
De volken die door de eeuwen 't leven leiden
En op wier graf zich bouw aan bouw verhief.
Een menschheid worstlend op woestijn en puinen,
Haar feesten aangaand van een nieuw geluk,
De schoonheid plantend van paleis en tuinen
Op bloei vertrapt en 't vroegre bouwwerk stuk,
Haar kunst, haar zang, haar daden, wijsheid, wetten,
In 't nieuw heelal heerschende in 't wijd gewelf
Waar zelfde en andre en eendre sterren letten
Op wat rijst, bloeit en sterft, gelijk zij zelf.
En 't hart, elk hart, altijd nieuw, steeds een wonder,
Dat werkt, schept, woelt, vergaat, - beheerscht door geest
Die sterft, niet eindt, en, de eeuwge op aard, niet zonder
De' Eeuwigen Geest zijn wet en wezen leest.
De Eeuwige Geest! - Kom in mijn Droom, o Aarde!

Dat ge u in hem omhuld voele en bewaard.
Kom, Wind van de Eeuwigheid, die 't rijk doorwaart
Waar zich elks zijn onsterflijk openbaarde.

Zang

Vriend van mijn zang die zelf uw zangen heft!
Hoor hoe één toon tweeër verlangen treft
Die zang vereent!
Vraag naar gedachten niet: schoon ze verscheiden zijn,
Eén is muziek waarin blijde wij beiden zijn:
Hoor hoe elk weent.

Gij zijt de Koning die enkel uzelven zingt:
Luid is de schrei die door zwaarste gewelven dringt,
Hoog uw gejuich!
Ik mag de Vriend zijn die graag op mijn aarde leef:
Zoet is u 't lied waar ik 't leven door waarde geef,
Schoon mijn getuig!

Nieuw burgerschap

Zij voeren uit naar vreemde kusten
En zochten 't hun verwante volk,
Zij lieten zeekre en rustge lusten,
Hun moed was van hun hopen tolk.
Zij vonden harder krachtger leven -
Een wortel waar nauw bloem begon -
Hun teerheid ruw teruggedreven,
Hun trots die daar niet weldoen kon.
‘De strijd vangt aan. De grens aan 't branden.’
Zij trokken uit met grijze en buur,
Zij lieten 't volk hun liefste in handen,
Zij vielen 't eerst, hun volk ten muur.

Bedreigde grens

De wachters de getrouwe staan
Vóór aan de grens met roer en lood:
De vijand wil erover gaan
Maar vindt den dood.

De vrouwen maaien 't graan van 't veld
En halen 't in de schuur,
De stilte in 't land stemt stil: stil telt
Elk: zóóveel man in 't vuur.

De Raad en grijze aan 't boomrijk plein
Praat te avond na op stoep:
Een boô: ‘Van de overwinnaars zijn
Gesneuveld - -’ Groep na groep

Hoort vroom, peinst stil, een glimlach glijdt
Langs 't oog door tranen heen -
‘Geloofd zij Die ons roem bereidt
Hier, en Hierna meteen’.

Een gelaat

Schouw 'k uw gelaat als een zee met wissling van golven,
Zacht is er 't wentelend gaan, het gevoel overdolven
Weêr door een ander gevoel. In 't langzaam gewiegel
- Rust is een zweven - zwemmen omhoog als in spiegel
Vormen lichaamlijk vast maar zonder lijnen.
o Mocht nooit hun metalen geweld mij schijnen
Anders dan vlottend in zee van 't zachtzinnig gelaat.
Zwaar is het leven: een erts: maar een waas geworden
Raden we in damp d'Onvermurwbaren: menschlijker morden
Eeuwige machten altijd in trekken van menschen.
Vloeiend en vast zijn in 't leven aldoor: hun grenzen
Schijnen maar zijn niet: toomloos spoelen hun baren,
Vast slaan ze aan: vormvol, vormloos ontvaren
Stroom van gestalten me in zee van 't golfstille gelaat.

Avondgang

Komt nu geen galm in goud gehuld
De stilte dempen van dit oord? -
Een torenklank valt zacht en guld
En trilt door 't luchtruim voort.

De toren zelf staat stil en vast
Als wachter voor 't bedaakt gebouw.
Zijn eene venster fonkelglast -
De groene weiden schijnen blauw.

De boomen rouwen in de lucht,
De hoeven liggen laag en leeg, -
Gedempt geloei maakt droef gerucht.
't Komt uit de kerk. Het water steeg.

Mijn weg trok langs een donkre heg,
Toen langs een lange en rechte dijk.
De zee stijgt daar. Noch heg noch steg.
Ginds fonkling - uit bewoonde wijk.

Ik liet mijn huis met vriend en vrouw.
De lamp scheen geel: als zwart fluweel
Was hoek en plooi, was schim, was schauw.
Mijn weg was mijn, mijn eenzaam deel.

De zee stijgt snel: de dijk dreigt hoog.
Is 't na, is 't ver? spoelt golving aan? -
't Is stil. Mij scheen 't als hoorde ik slaan,
Als voelde ik wat bewoog.

Een vonk drijft op de wijde zee.
Geloei zweeft dof van 't kerkje op 't ruim.
't Is luchtstil. Als in zilvren ree
De maan, als zilvren schuim.

Komt nu geen galm in goud gehuld
De stilte dempen van dit oord? -
Een torenklank valt zacht en guld
En trilt in 't luchtruim voort.

Aan den schrijver van ‘Een eeuw van onrecht’

Gelukge die aan d'ingang van een eeuw
Voor groote daden staat en klaar en boud
Uw taak - de taak van heel uw volk - ontvouwt,
Vol van de grootheid waar ik steeds om schreeuw.

Een volk trok uit, schiep de woestijn tot tuin:
De vreemd groef goud uit schaarsbeploegde kloof;
Nu zijn voor recht, voor reê, goudgeergen doof...
Stel rij aan rij 't scherp schot op rotsge kruin!

Sterv' de adel van 't Caucasisch ras: hun dood -
Om 't bloem-doorgroeide puin speel 't Bantu-kind,
Vragend wat bloeit zoo rood, wat klaagt die wind? -
Blijk' helden-daad die 't lievend leven sloot.

Hun vrijheid leefde en sterv' met hen. Heil, heil!
Vrijheid geen woord maar volk, dat waagde - èn won? -
O, won! *Gij* weet: zuid-afrikaansche zon
Schijnt schoonst hadt ge ééns voor haar uw leven veil!

Vrijheid

Waar in een volk een nieuwe schoonheid blinkt
Kan zij niet sterven;
Haar vormen zullen de aard beërven,
Almeer, naar de oude schoonheid zinkt.
Dit is die Vrijheid, die geboren
In 't hart van wie die schoonheid deelt,
Elk als zijn recht en toebehooren
De ruimt geeft die zijn kracht bespeelt.
En, vrij en schoon, blijkt altijd krachtig
Wie naar zijn aard zijn recht maakt waar,
En schijnt de vijand overmachtig
't Grootst tal stort haastigst uit elkaar.

Zij die van vreemde of vriend de zorg verdroegen
Leefden gerust:
Tot iedre daad, tot iedren lust
Gevrijwaard waar ze in vrede om vroegen;
Maar meer niet, niet tot éengen stoot
Van hoogren moed in d'ouden horen,
Niet tot kunst, zede of zang, te groot
Dan dat het heerschers kon bekoren
Hun kracht te zien op 't volgzaam volk;
Niet tot een droom, een bede, een weten,
Wier wortel zwaait, wier hemelwolk,
Door aarde en lucht bij hen bezeten.

Maar 't volk dat eigen aarde en lucht gevoelt
Kent geen meedoogen;
Of hart op hart wortels bewogen,
Naar lijf op lijf die lucht omspoelt, -
Groeit een gedachte, een schoonheid open,
De moederschoot ontvangt die rank,
Zij golft in 't kind bij 't waglend loopen,
Ze ontschalt in de eerst gesproken klank;
En honderd wezens - honderd bloemen,

Die sterk staan in inheemsche zon, -
Hun doren scheurt, hun geuren doemen
Wie roekloos nieuwe schoonheid schon.

De groei van 't Al, door de aard aan 't branden,
Ontspruit in 't volk;
Uit onbewustheids donkre kolk
Bloeit schoonheid uit oogen en handen.
Vrijheid voor haar: weerhoudt haar niet!
Wij levende volken van de aarde
Vloeken úw dood: door 't nieuwe lied
Krijgt óns leven óók nieuwe waarde.
Of meert uw macht: geen doodshaat zal
Haar bederven die *gij* moogt haten:
De Schoonheid, die u overal
Weerstaan zal en slaan en verlaten! -

Herdenking

Wie dankbre omdat wat vreugd zijn deel
Hij op zijn dag van 't feest gedenkt,
Zoekt of de erinring hem niet heel'
Een goed en vroom wien 't hart hij schenkt, -
Hij vindt wel een als mij een heugt:
Die wandlend in zijn bloemgen gaard
U trof, van schoonre en fierdre deugd
Dan pronkte in 't perk of geurde in de aard:
Die zorglijk zag daar 'k u mij won,
Maar zond ons volste en rijkste twijg,
Voor u, voor mij; - zoo kostbre kon
'k Niet vinden, dat ze u tegennijg'
Nu, sterk en blij, die dag herdaagt.
Maar kostbre en wondre toch bloeit zij
Die zijn gedachtnis zoet beklaagt,
En dank en deernis ons ontdraagt:
‘Och, zag hij ons! och, leefde hij!’

Zomerdorp

De dorheid van de steden doet ons duiken
In groene dorpen die geen zon verwint.
Wij schuilen achter schuingekierde luiken
En dwarsbelatwerkt blind.

Wij lezen 't boek met perkament en sloten
Waaruit de wijsheid zeeft van ouden tijd
Door 't klokgetik en stofjes zondoorvloten
Wier ladder opwaarts leidt.

En heldre stem van 't plaatsje en vaatmetaling
Zingt en klinkt weêr heel d'effnen morgen door:
Geur van rijp ooft en bloemen drijft zijn daling
Mijn droom van zomer voor.

Spioenkop

I

Ginds diep de stroom: de middagzon hing heet
Op 't rotsge bruin: een ruitertroep daalt steil
Van de andre zij: veerpont hen over vaart.

Doodstilte Als 't avondt flitst weêr-licht op -licht.
Gedempt eerst klinkt, van top tot top kaatst dan,
Zang van 't stout volk dat op zijn bergen waakt.

De nacht broeit zwoel. 't Vijandlijk heir hoort bang.

II

Ons volk - 't werd tijd - trok 't laag land uit,
En 't hardre hoogland in;
Hun hof, hun huis werd 's Vijands buit:

Hun deel bleef 't vroom gezin.
Hun wagen, zwaar van 't huisraad, droeg
Meisje en jong kind en vrouw;
't Vee loeide, en 't volk dat de ossen joeg
Schreeuwde, en met spade en houw
Baande elk mans knuist de steenge voor
Waar 't rad dat kermde in zonk:
De wagen rolde en 't vlij-stug spoor
Bleef ruig met rots en stronk.

Bijzij zijn stoet reed, roer in hand,
Scherpoogig, 't oor gespitst,
De Boer: geen vorm die 't kopje omrandt,
Geen vlerk die doornpriem ritst,
Of 't tref-snel vuur dat de ijzren loop
Omgeeft, trilt, stil gesteund, -
Was 't mensch die sloop, of leeuw die kroop,
't Vuur flitst en 't haathart kreunt.
Vlam hoog, mijn vuur, mijn wachtvuur hier.
Geen leeuw dreigt, wilde is geen:
De Erfvijand naakt, roofgierger dier
Leeft geen: doodt hem meteen.

III

Ons vaadren zagen 't paradijs
Van dezen Berg: hun hart
Offerde als altaar dank en prijs,
Toen waters blauwe vert
En groen vallei hun openblonk:
Zij daalden 't hoopvol in:
Hoe rood bloed stroomde en sterk lijf zonk,
- Of speer van wilde 't winn'? -
Terwijl de Erfvijand leedblij keek
Hoe zwart ras 't blank verdelg' - -
Wee, 't bloed stroomde als een breede beek
Rond een gedoemde telg.

Maar 't wuivend rijs herwon zijn kracht
En groende in 't heilrijk oord:
Een Maaier heeft het neergebracht:
Dat was geen Oogst, maar Moord - -
De Erfvijand die met wortels wou
Uitrukken 't rijs, kreeg spel; -
't Zaad woei naar andre streek, en dauw

En zon bevruchtten 't snel; -
En wij, wij die de kindren zijn
Wier elk een vader stierf,
Wij staan op d'eigen Berg, en pijn
Voelt elk om wat hij dierf.
Wij staan, hier staan we, en naast dien stroom
Ligt Hij die 't ál misdreef, -
Dat zoendag koom', dat morgen koom', -
Eén van ons sterv', één leev'! -

IV

Een murmling teeg, een morgenwind door 't ruig
Om berg en kloof: een gloor steeg bleek en traag:
't Staal vonkte, en, stil, van stroom naar kruin, toog 't Heir.

Doodsch was er stilte, en toen, als lang gefluit,
Siste 't geweervuur, staag, onbrijzelbaar,
Een waaiend scherm, in iedre vouw verderf.

't Heir viel, geraakt door 't Volk, dat dank-stil bleef.

Afrikaansche slang

De slang vonkte als een sombre steen
Rood in den berg;
De nacht waar 't Zuiderkruis in scheen
Praalde op de kolonisten wondrend vóór den Tafelberg: -
De slang die op hun staven de oude Faraohs voerden;
Slang uit Aärons staf: der toovnaars namaak-slangen roerden
Zich nauw of dees verslond ze; en slang van koper,
Op stang geheven: 't volk in de woestijn
Hoopte er zijn heil van: stervende in zijn pijn
Vroeg 't wat eerst lang daarna verkond werd door den Dooper.
De slang scheen weer: nu zilver blinkt
Ze onder de sterren zelf:
Elk merkt aan 't wolkenloos gewelf
Een slang die rijst, een star die zinkt, -
De aarde bloedt onder hen; -

En stem en dreuning klinkt: ‘Voorwaar,
Ik maak door wondren openbaar -
Ik die het Wonder ben -:
De dag van Afrika is daar,
Het beeld wordt waar, zijn zin wordt klaar, -
Dat elk nu 't wonder kenn'...’

Ernest Dowson
In memoriam

Het dreunende orgel en volle violen,
Stemmen die hel van vele tijden kwamen,
Zwegen, en mij daar 'k stond bekroop een schamen.
Uw zang heeft toen zich tot mij heen gestolen.

Een zoete fluit was 't maar, met hoog verdolen
Van sierlijk - grillig zelfs - gespeel, in samen
Wierook en wijngeur: achter drankhuisramen
Of kerkwalm droomde ik dat uw oogen scholen.

Nu zweegt ge - o droeve zoon van fiere vaders -
En 't brullen van de straat is al 't welluiden:
Na zieke schoonheid zoo ongure daders.

Slaap stil. Uw schoonheid zal wat meer beduiden
Dan 't braggend rijm van muffe volksverzaders,
Als 't Volk dat stierf in u hernieuwd gaat luiden.

Mijn droomen

Mijn droomen zijn wel neergestreken
In 't blonde duin en kwamen niet van ver,
Maar duin en helm en bloem en golvebreken
Zijn niet gestadiger

In hen dan of ik woonde in rotsige oorden
Of op een bark dreef door een oosterzee:
Mijn pool is daar waar mij gestalten gloorden
Wier glans vergleê;

Wier glans vergleê dien ik met blikken speurde,
Als 't oor den zang daar leeuwrik zwond in 't licht: -
Kogelgelijk stort wie zoo steil zich beurde:
't Sterlend gezicht

Vat wie daar daalt, zangvol; - zal zoo mijn blinken
Nadrend onthullen vorm die steil me ontsteeg?
Duin, helm, bloem, golf mogen dan zacht omzinken
Hun wien ik neeg'.

De belegerde stad

Omsluit in stille liniën
De stad: maak moordend werk:
Met lange ellips en fluiting
Van bom, kartets, granaat,
Die boven 't marktplein berst.

Zij kruipen in holen en lachen bleek
Als 't schot boven 't hoofd hun de grond doorwoelt.

*

Daar komen ze op snelle paarden bij nacht.
Staat vast in uw schans: schiet raak!
Zij renden terug: als de morgen grauwt
Kreunt de aanstonds doode in den dauw.

*

Zij groeven een stad onder hun stad,
Waarschuwen elkaar als de bom komt.
In donkere gangen ontmoeten elkaar
Wie doelloos drentlen tot de bom komt.
Zij graven hun gangen naar 't veld,
Ontmoeten den vijand die graaft -
Tot een lijk en nog een dien weg spert.

*

Hoe het voedsel duf smaakt onder 't puin.
Hoe verveelt de gevangenislucht.
't Vaal licht, de langzame tijd.
o Een dwaasheid begaan, zij 't de dood.
Heet weegt elk daadlooze uur.

Een uitval deên er eer 't daagt.
Heil wie er viel!

*

Vaal is de grap die niet troost.
Honger vreet wreed.
Jaag vee: val door het lood.

*

Zit en suf: slecht voer maakt voos.
Wag'lend gaan dat ontspant, beschaamt.
Licht- en lucht-loos, bleekgeel,
Schuilt noô wien de bom dreigt.

*

In strenger liniën
Omsluit: maak moordend werk!
Storm, vuur, tref wie zich toont!
De doodenstad neem'!

De veldheer

Zijn naam, als een vaandel, woei
Boven de bergen,
Oud en versleten,
Maar vlekloos aldoor.
Helden bewogen zich
Om hem en onder hem -
De vijand viel.

Brengt, nu hij dood is, 't kanon van den vijand;
Hult in de vlag hem: legt op 't affuit hem:
Rijdt hem heen.

Helden, en Vrouw die hem liefhad, draagt hem:
Laat in zijn graf hem neer.

Driemaal dreunen kanonnen hun salvos:
Driemaal dreunen de bergen weêr.

De Toegela

Hun strijd op de bergen
Wonnen de helden:
Heel de rivier langs
Lagen ze in kuilen
En achter steenen,
Stonden in schansen,
Stormden en schoten, -
En daar granaatschroot
Rondom hen barstte,
En gele dampen
De lucht verpestten,
Daar klip en bergen
Dreunden: 't kanonvuur

Van weerszijds rolde, -
Stonden de helden,
Stormden en schoten,
Of knielden in kuilen
En achter steenen:
Heel de rivier langs
Op alle bergen
Wonnen de helden
Hun strijd.

Als de lijn van die bergen
In avondhemel,
Als het bed dier rivier
Gegroefd in de kloof, -
Staat in de verbeelding
Van alle volken
De strijd van die helden
Voor altijd.

Als blinkende sterren, de toppen kronend
Der Drakensbergen, -
Als sterren van 't zuiden in 't veelomstreden

Toegelawater weerkaatst, -
Zoo blijven op hoogten
Van geest en in laagten
Van troeble gedachten
Blinken uw namen:
Colenso!
Spioenkop!
Als hoopvolle lichten
In menschlijken nacht.

En wanneer in uw vaalte,
Westersche velden,
De helden vielen,
En alle gedachten
In 't donker duiz'len, -
Zeggen wij zacht
Die gewijde namen:
Spioenkop!
Colenso!
En denken: een volk, gedoemd tot sterven,
Zou zulke daden
Niet doen.

Rust

Wanneer ons hoop en verlangen bewegen
- Rust is de pool waar ons wezen om waalt -
Voelen we ons tot u genegen,
Daad die staalt.

Onze gedachten, onze droomen,
Vermoeien ons zeer,
Dan, in den arbeid, bekomen
We en herstellen ons weer.

En het werk van onze handen
Staat dan goed en stil
Als voor altijd: daar banden
Wij in onzen wilden wil.

Dat heeft voor altijd den vrede
Die ons aanlacht en verblijdt;
Die ons de vastheid geeft waarmede
Ons hart van onrust zich bevrijdt.

De nieuwe dag

Die, altijd over den armen haard van zijn geest gebogen,
Zat in den avond,
Warmde er zich aan de asch die vonkenbegravend
Hém heeft bedrogen
Die hoopte op vuur dat gloeide en door zou breken, -
Vlammengespeel aan den wand werd hem geen teeken
Van leven en nieuwen brandenden dag; -
Maar de dag zelf die, door hem geheel vergeten,
Met rozige vingers gordijnen lichtte en zag
Dien eenzamen zitten bij een dooden haard, -
o De dag zelf kwam en heeft om hem gemeten
Wanden van stralen waarin hij vreemd vervaard
Alle gedaanten zag leven die óm hem beefden:
Boomen en bloemen, kindren en dieren,
Weiden en luchten, bergen, rivieren,

Al wat op aard schoonen menschen behoort -
Totdat hij opstond en midden daarin zijn blikken en leden leefden,
En hij sprak tot hun eeuwige schoonheid het bannende Woord:-

Kom nu, blijf nu, schoone geboornen,
Allen die leven zijn mij verkoornen,
Alle gestalten in alle gelach: -
Ik was een arme als ooit donkerten toornen,
Bleek hief een maan mij haar wassige hoornen -
Gij zijt de Dag.

Ik was een Doode, in uw schoone gewaden
Onwetend gehuld: voorbijgangers baden
Kostlijke teekening aan:
Levende tooi, als bloemen, bladen,
Gewijde dracht, hemd van genaden, -
Doodstil lag 'k heerlijkheid-belaên.

Sta 'k nu - hoe? - stil: uw uitgespannen glorie
Hangt om mij heen: leeft als ikzelf.
Levende Heerlijkheid viert Eeuwige Viktorie
In 't Hemelsche Gewelf.

Pinksterheil

I

Door 't stil gehucht op Pinkstermorgen kwamen we
Naar 't water dat zijn volle en frissche vracht
Voor wind deed wentlen en in sprenklen woei
Wijd onder 't scherpe en heldre noordlijk blauw.
Een uitgeveende plas was 't, rond omringd
Door dorpjes, hout en molens; en een weg -
Een enkle dijk maar, riet- en wilg-begroeid, -
Liep dwars door 't water, recht, en midden door.
Wind woei, zon scheen, golf brak in schuim, wij zongen.
Ons voeten traden zacht in 't veen: de pluim
Van 't droge zaad pluisde onze kleêren dons:
Koekoeksbloem, paarse klaver en de scherm
Van 't bloeiend pijpkruid rezen wild en hoog:

En 't weezoet vlier bloemde elk wit hart op 't groen.
Zóó vol, zóó blij groeide op dien stijven dijk
Heel de jonge zomer, dat ik aarzlend poos
Nu 'k met nog één trek zijn genoten beeld
Voltooi: één zang van scherp, dan zoet, gefluit:
Karrekiet! karrekiet! schoot, - begeleidde aldoor
Door blad, langs golfslag, ons verheugde gaan.
Onzichtbre vogel! nauw een enkle maal
Vloog wie nooit steeg langs 't water, als een spleet
Door 't boschje ons 't nat en den bespoelden zoom
Ginds ver vertoonde: één enkle maal, nietwaar?
Zat, stil bruin vogeltje, op een hooger tak -
Karrekiet! karrekiet! - ge, en staakte 't kwinklen niet.
't Gefluit en 't hemelblauw maakten mijn hoofd
Een droom en deden traag me en willoos gaan,
Stil als een golf, een wolk, één met Natuur.

II

Bij de brug over de rivier, waar 't posthuis
Stond als van ouds, begon de vierdagsvreugd.
Wielrijders reden af en aan: de fluit
Van 't stoombootje op den stroom klonk schril gehaast:

't Gezelschap dat zoo aanstonds kwam, beklom
De brik weer: 't klein portier klept dicht: de knecht,
Befooid, wenscht heil. Vooruit! klapt de koetsier.
En boerenwagens, geel, met glad bruin paard,
Rijden in ren voorbij. Van 't water klimt
Geroep van roeiers: aan den kant bekijkt
Een zondagsch henglaar de bewogen kurk;
Maar ook waar 't zit of gaat het wandelvolk,
En menig meisje met een langren blik.

Wij gaan, en 't visschersvolk op darmen plas,
Glasblazers, bleek, in hun vereeuwde wijk,
Staan stom en droef, zooals ze in 't leven staan,
Nu in mijn geest, daar, buigend van den stroom,
De eeuwoude laan zich opdoet waar voorheen
't Vermaard geslacht zijn weidsche buitens schiep.
De poort waar zulk een man door ging, staat zwaar
Van ijzren smeedwerk, hoog en breedgekruld,
Waar 't baksteen huis in past op de' achtergrond
In de' eigen stijl: gazon en boomzuilgroei
Zóo vol en groen of vroegre deftigheid
Nog óverdeftigd daar verjongd herleeft - -

Doch 't schijnt maar: zwakre teelt van 't sterk geslacht
Ligt lui en krachtloos in 't vererfd priëel.

Idylle van dien voortijd! Aanstonds weer
Den stroom genaderd, - daar de bootbel klinkt,
Gaan we op ter vaart: kasteeltje en vischhuis, kreek,
Vlonder en boogaard, koepel, tent en kooi,
Schaduw van opgaand hout, windscherm, en koelt
Van vlietend water, - wèl genoot ge 't hier,
't Klassieke landspel, rijk en handlend volk,
Wier aldaagsstad op steenen grachten stond.
Dood en vergaan. Een enkle woont nog wel
In 't oud verblijf, maar 't leven, minder groot,
Trok van uw stroom naar 't hoogre en frisschere oord,
Waar wind van dag en waan méér bloemen koelt.
Leven dat leefde, o 'k heb u liefgehad.
Uw steen was steen, uw stroom was stroom, uw daad
Stond sterk, vloot stout: rustig en breed waart ge ook.
o Snelre tijd: uw stad grijnst schaatrend me aan -
De bootbel luidde alweer - fabriekswijk eerst,
Dan volk dat zwiert en feestviert, en een trein
Die hard en scherp door alle landen rookt - -

Machten van leven: toch bemin 'k u wel.
Ontketend huilt ge en heel dien rustgen droom
Van vroeger haat ge, maar in u ook streeft
Drang naar vereening: of ge óók groot moogt zijn.
Van zulk schoon kwam, zulk ander zoekt ge aldoor.
Ik mee, ik die als elk mensch in mijzelf
Schoonheid beleefde, en liet, - 't was of zij stierf -
Maar andre schoonheid, schoonere, altijd hoop.
De krachten van mijn wezen barstten eens
Uit heerlijke eenheid: de petalen staan
Nú kaal en blaadren woeien, wee! op wélken wind -
De stamkern bleef: een zaad barst rijk en wijd:
Ontvang 't, mijn aarde, en wereld die 'k begeer,
Open u, bloei, en wees een schoonheid weer.

III

Natuur leeft stil en blijft: op plas, in laan,
In stad en trein: groei of vergaan zij schijnt:
Ze is aldoor de Eene en werkt en woelt naar wil.
Als meenge dichter zag ik 't land en dronk
Uw zon, uw zang, o plas, uw koelte o stroom;
Parken en steden gingen langs me en 'k zocht

Aldoor die Eene, èn U, mijn Pinksterheil!
Heilige vlammen dalende op een volk,
Armsten van visschers, vorsten Gods gelijk,
Needrigste en grootste waar 't heelal door straalt.
Ons kracht is klein, ons hart is arm, ons woord
Is machtloos in de winden die er gaan -
De vlam brandt stil; de geest is eeuwig sterk;
Liefde die nooit verlaat verwint op 't eind.

De gelukkigen

I
Van het lijden

De blankheid wordt in bloed geboren
Die rein en heerlijk leven zal,
En dingen zijn niet die bekoren
Dan droef, en daarna liefgetal.

De schoonheid die aan 't kruis moest sterven
Ontving op 't eind een roode wond:
Wie zulke wonden wil verwerven
Kust zich aan deze 't hart gezond:

Want met die wond ging hemel open
Waar bloed nooit vloeit en smart nooit woont,
En schoonen gelukzalig loopen
In 't wit licht dat in 't midden troont.

II
Van de vreugde

Wij zijn uit de' Algrond opgerezen
Als bloemen door een zon bestraald:
Onprijsbaar blijft en onvolprezen
't Leven dat uit ons ademhaalt.

Als ziekte en ramp ons schoonheid deren
- 't Leven is groot! - wij lijden stil.
Maar droefheid kan geen kracht vermeeren
Die slechts in vreugd verwinnen wil.

En als ons daden bergwaarts stammen
En 't in en om ons stoomt en brandt,
Dan staan geheiligd we in die vlammen
En zeggen: Eén leeft die ons bant.

III
Van de dingen

Wat schoon van velerlei gestalten
Zweeft hier mij voor en lokt mij na -
Zooals een kind staat voor de spalten
Van 't hek en slaat de bloemen ga

En voelt in 't park zich heel verzwolgen, -
Zoo heeft mijn oog hier rust noch duur
In al dat wisslend schoon te volgen.
Het warmt mijn hart gelijk een vuur.

En sluit ik de oogen om in droomen
Te zien hoe 't al zoo schoon beweegt -
'k Zie vorm en kleur weer me overkomen
Niet anders dan 't in 't zonlicht pleegt.

IV
Van den geest

Straling van licht, en felle kleuren,
Onttrok ik 't oog en zocht het hoofd
Hoog in klokstille burcht te beuren
Waar niets den kalmen tik verdooft

Van 't uurwerk, roerloos opgehangen,
Dat de altijd zuivre gangen meet
Waarmee de Geest, vrij van verlangen
En deernis, de eeuwge paden treedt.

En de eendre gang in 't andre wezen,
En 't tijdloos zijn in 't tijdlijk Beeld,
Lokken, en doen de Dwaling lezen:
Schaduw die langs de Waarheid speelt.

V
Van de muziek

Vormen noch kleuren, noch gedachten,
Geen kruis, geen daden lokken ons:
Klanken alleen: gezwollen klachten,
Geklonken vreugden, en 't gegons

Van 't duizendwerf gedroomd, genoten,
Van 't onuitspreekbaar, blind, bestaan:
Droppling van losgeschudde noten,
Flonkring van eerst omgroeide baan;

En diepste en hoogste, en hart en hemel,
En aarde en geest vereenend heil:
Straal die sterk stijgt, wier breekgewemel
Starlend versproeit, zilver en ijl.

Bij Spinoza te Rijnsburg.

De stille grijze dag zag van de duinen
Naar 't kleine huisje waar Spinoza zat,
En met den voet de plank der slijpbank trad,
En deed van 't glas de vlakke zijden schuinen.

Het ligt nu tusschen koel- en bloemen-tuinen,
En steedsche menschen volgden 't eenzaam pad;
En wat in 't huis men schoon genamaakt had
Betuurden lieflijke en geleerde kruinen.

Was de eenzaamheid van 't landschap schoonste stilte?
Of schreed dat volk door schoonere eenzaamheid
Van 's wijsgeers geest en vond zich dáar tevreê? -

Van gindsche groene duin woei een zeezilte.
En toen de stoet geheel was uitgeleid,
Hoorde ik om 't huisje alleen dien wind van zee.

In het land dat dood heet.

De stad lag leeg met haar gevels en puntige torens.
Langzaam vloot in de bochtige gracht het water
Dicht overgroeid uit tuin en verwaarloosde erven.
'k Stond op een hoog steen sluisje en ik zag in de laagte
Vóór me aan den hoek van het pleintje een spitsgevelig woonhuis,
Kalkwit, al de groenverwige luikjes gesloten,
Stond ik niet zoo voor een jaar en zag al de vensters
Open, en open de deur, en achter den drempel
D'ouden die zwijgend noodend één stap terugtrad, -
Zwijgend wij beiden hem na? - Wij waren getweëen:
Ik en mijn vrouw, en geen schattenbelovende vreemden,
Maar toch vreemden, en jong, met bewonderende oogen;
- Want in 't venster al hing menig schoon oud kunstwerk:
Schoonst evenwel waren onder dat grijsaardshoofd
Bevende handen die kunstvolle schakels polijstten,
En dat zeiden onze oogen wel - samen dan traden

We in met geen andere voorspraak dan liefde voor 't schoone,
De eenge die hij verstond, die hoflijke grijze.
Hoe hij ons alles toonde: opkamer en pothuis,
Slaapplaats, stookplaats, trap en portaal tot den zolder:
Oud 't huis zelf, ook oud elk ding dat er in stond.
Oud èn schoon (vertoonde hij toch met een glimlach
Hout van een kerkbrand: kóópman in oudheden was hij),
Schoon en bemind en genoten al waar het mee volstond:
Koper in reken, goud en émail, fijn drijfwerk,
Kanten en zijden in kasten, de kasten ook kostbaar,
Fijn porcelein in vrachten, en zeldzame schotels.
Oud en bemind: de meubels, verwormd en gebroken,
Stonden nog daar, een bekoring van sierlijke lijnen
Droevig uit rag, en op één plaats - o deernis! - stond de oude,
Schoof met de hand aan de pannen waar regen door lekte,
Tilde met de armen het fraai porcelein dat nat werd,
Droef hoogepriester van 't schoon dat wind en bliksem
Dreigde rinkinkend te slaan, stond machtloos die oude,
't Eigen lief huis en de schatten beschermend - hoe lang nog?
Zwijgend, met achtloos gebaar, leidde hij weer naar beneden.
Wereldsteedling rolde daar voor: maar de koopman
Snauwde hem weg met een grauw: alleen met ons beiden bleef hij,

Toonde dien schat uit het land, dit schoone uit de stad die hij liefhad,
(Stad - en het land er omheen - dood heetten zij al sedert eeuwen)
Schoon hoogepriester van 't schoone in het land waar hij leefde.

Scheidend schonk hij me een stok die' een boer had gesneden.
Knuppel van eekhout: daarin wat gestalten de boer vreest:
Bisschop en diender, hert en honden en 't molhoofd.
Dood was de stad en het land en de stok dien de boer sneed.

Dood was ook hij nu. Toen vluchtte ik zoekend naar leven.
'k Vluchtte in het land van den boer tot diep in een uithoek.
Land aan de zee, maar geen haven is daar noch hoofdstad.
't Leven van eeuwen geleên leidt er in dorpen de landman.
Zwaar stond graan op de klei: blauw bloeide de vlasplant.
Daar, in een dorpstraat, vond ik een man, daar geboren,
Sprak met de spraak van het land, kleedde zich als elk ander.
Met hem trad ik tevreê in zijn kleine kamer.
o Hoe verbaasd. Want wat ik in wereldsteden
Groeiend gezien had: de Kunst die landen noch tijden
Kent, maar 't Schoone alleen dat alle vereenigt,
Bloeide ook hier: 'k herkende ze aan boek en aan wanden
En kalm, als wie thuis is, stond daar die man en verkondde

Van de taal van het land dat dood heet, nieuwe geboorte.
Zóóals ik mannen in elk land ken, schoon bloeiende lijven,
Dragend van 't land de schoonheid in harten en hoofden,
- Levende landen dacht ik dan wel en dit was een dood land -
Zóó en niet anders leefde en bloeide hier deze,
En het schoon van het land dat ik dood dacht leefde in zijn woorden.
'k Zat daar den dag door en liep langs koorn en vlasbloem,
Luistrend en drinkend zijn woorden en nieuwe verschijning.
Laag hing 't licht toen ik ging en gaand herdacht hem:
Schoon hoogepriester van 't schoone in het land waar hij leefde.

Herboorne

Hoe ligt gij nu zoo stil, mijn breede stranden
En paarlemoeren zee: de fijne kransen
Van goudlicht die uw schuchter duin beglansen
Zijn van mijn vorig jaar de gloeden niet.

Eén ster pinkt klaar en schijnt mijn droom te raden.
Ik ook ben zoo: een avondlijke zee
En zanden stil waarop een hemel glêe
En o geen gloeden meer in 't rood verschiet.

En o geen schijn van vuur dat toch niet puurde,
Geen fonkelmeeren waar het schuim uit ziltte,
Geen stargebarn dat flonkerkoude kilte,
Geen lust die leegte en wrangheid achterliet.

Maar zachten gang en vriendschap-vrome handen,
Maar vreedgen lach en willig-blijde daden,
Maar liefde in 't branden warm schoon zacht zij vuurde,
Draag ik, herboorne, door dit nachtgebied.